

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جهاد کشاورزی استان قزوین

کشت گندم در استان قزوین

سال زراعی ۱۳۸۶-۱۳۸۵

qazvinwheat@yahoo.com

استان قزوین با مساحتی معادل ۱۵۸۰۵۰۰ هکتار (حدود یک درصد از مساحت ایران) در دامنه‌ی جنوبی رشته کوه‌های البرز واقع شده که به دلیل داشتن ارتفاعات متعدد و بارندگی‌های متوسط از نقاط معتدل کشور به شمار می‌رود. گوناگونی اقلیمی استان و قابلیت‌های آبی و خاکی، زمینه‌ی خوبی برای کشت انواع محصولات نیمه گرمسیری و سردسیری را در استان فراهم آورده است. این استان شامل شهرستانهای تاکستان، بویین زهرا، آبیک و البرز می‌باشد.

سیستم‌های هوایی موثر در استان عبارتند از، سیستم غربی و مدیترانه‌ای که بیش‌ترین عامل بارندگی و سیستم پرفشار شمال که عامل سردی و رطوبت هواست. در استان دو جریان باد شمالی که از شمال غرب به جنوب شرق می‌وزد و به باد (مه) معروف است و جریان دیگر، موسوم به باد «شره» است. که از جنوب شرقی به شمال غربی می‌وزد.

مجموع آب‌های مصرفی کشاورزی از منابع سطحی ۵۸۳,۸۸ میلیون متر مکعب و میزان آب مصرفی (از منابع زیرزمینی) استان ۲۰۷۷,۶۳ میلیون متر مکعب است که ۱۹۱۰,۷۵ میلیون متر مکعب آن (یا حدود ۹۲ درصد) در بخش کشاورزی مصرف می‌شود و تنها ۸ درصد آن به مصرف شرب و صنعت می‌رسد..

با توجه به نتایج به‌دست آمده از بررسی عوامل محدود کننده خاک برای رشد گیاهان زراعی و باغی، ۵۰ درصد اراضی قزوین، الموت و طارم سفلی دارای خاکهای قلیایی و ۳۸ درصد اراضی بوئین زهرا دارای خاکهای شور و حدود ۳-۳۶ درصد قزوین، آبیک، الموت، طارم سفلی و تاکستان و ۵۴ درصد اراضی بوئین زهرا دارای مقادیر بالای آهک هستند. بیشترین میزان فسفر قابل جذب نیز مربوط به مناطق طارم، تاکستان، قزوین، آبیک و بوئین زهرا و اکثر خاکهای دشت قزوین نیز ظرفیت بالایی برای تثبیت پتاسیم دارند. خاکهای استان قزوین از نظر کربن آلی غنی نمی‌باشند و با توجه به اینکه ازت عامل اصلی رشد گیاهان می‌باشد و مقدار مصرف آن با توجه به منابع آلی خاک توصیه می‌شود و با عنایت به پویایی این عنصر در خاک باید در مورد میزان و زمان مصرف آن دقت کافی به عمل آید.

سطح زیرکشت گندم آبی در سال زراعی جاری ۶۹۲۴۹ هکتار و گندم دیم ۷۲۲۴۶ هکتار می‌باشد. این استان در طی برنامه ۵ ساله گذشته با وجود اینکه حوادث قهری نظیر خشکسالی، سرمازدگی و تگرگ همواره خسارات قابل توجهی را متوجه کشاورزان استان نموده است، توانسته با موفقیت به برنامه پیش بینی شده دست یابد.

در سال جاری حدود ۴۴۳۲۰ هکتار از مزارع گندم آبی و حدود ۷۷۶۰۰ هکتار از مزارع گندم دیم استان تحت پوشش بیمه ای قرار گرفته است. از مشکلات عمده کشاورزان استان بالا رفتن تعرفه غیر متعارف هزینه بیمه محصولات نسبت به سال گذشته می‌باشد. نتیجه افزایش ناهمگن تعرفه بیمه گذاری موجب گردید در سال زراعی ۸۶-۸۵ سطح بیمه ای محصول گندم آبی استان از ۴۴۳۲۰ هکتار بالاتر نرود، در حالیکه همین آمار در سال زراعی ۸۵-۸۴ حدود ۵۶۳۰۰ هکتار بوده است.

عملیات تهیه زمین

از سال زراعی ۸۰-۷۹ بررسی وجود لایه های سخت در برخی از مناطق استان مورد توجه قرار گرفت. در همین راستا با تخصیص یارانه سالانه حدود ۲۰۰۰ هکتار از مزارع استان، عملیات لایه شکنی اجرا شد. در این خصوص با اجرای طرح های آزمایشی مشخص شد که افزایش عملکرد در مزارع با این تیمار نسبت به مزارع شاهد حدود ۲۰-۱۵ درصد بوده است. خوشبختانه با ورود ماشین آلات سنگین همراه با ادوات مناسب آن پیش بینی می شود در آینده نزدیک مشکل وجود لایه سخت در اکثر مزارع استان برطرف شود. معمولاً عملیات زیرشکنی از اواسط مرداد ماه آغاز و تا اواخر شهریور ماه پایان می پذیرد. یعنی درست در زمانی که مزارع خشک بوده و رطوبت آن به حدی نیست که باعث فشردگی خاک گردد.

مزارعی که امکان آیش در آنها وجود دارد معمولاً شخم پاییزه (بعد از برداشت محصول) و شخم بهاره (بعد از گاورو شدن زمین) توسط کشاورزان انجام می شود. از مزایای عمده شخم دو مرحله‌ای این بوده که توانسته است نسبت به حذف علفهای هرز دو یا چند ساله نظیر پیچک و ... نتیجه مطلوبی را به همراه داشته باشد. در استان قزوین حدود ۱۰ هزار هکتار شخم بهاره انجام می شود. بعد از تخصیص تسهیلات بانکی یارانه ای (ویژه طرح گندم) استان موفق به معرفی کشاورزان پیشرو جهت ادوات جدید و پیشرفته به خصوص گاو آهن دوطرفه گردیدند. با اجرای عملیات شخم توسط این نوع گاو آهن تا حدودی مشکل تسطیح اراضی با افزایش سرعت عمل کار محقق شد. در صورت ادامه پرداخت تسهیلات یارانه ای پیش بینی می شود طی ۳-۴ سال موفق به جایگزینی گاو آهن های پیشرفته به جای گاو آهن های فرسوده شویم.

در حال حاضر ۷۰ درصد از گاو آهنهای یک طرفه استان سه خیش و ۳۰ درصد چهار خیش است که به منظور ارتقاء کیفیت شخم، افزایش تعداد تراکتورهای بالای ۱۰۰ اسب قدرت در مزارع یکی از سیاستهای اصلی سازمان جهاد کشاورزی استان بوده و در این خصوص مساعدتهای قابل توجهی به کشاورزان متقاضی خرید این نوع تراکتورها شده است.

گندم آبی			گندم دیم		
ستی ۳٪	قلمی ۷٪	برگرداندار ۹۰٪	ستی ۵٪	قلمی ۱۰۷٪	برگرداندار ۸۵٪

عملیات شخم مزارع گندم آبی: در حدود ۳۰ درصد مزارع گندم استان که به صورت آیش در نظر گرفته می شود، (از تاریخ ۱۵ اردیبهشت تا پایان تیر ماه) و عملیات شخم در ۷۰ درصد از مزارع نیز از تاریخ ۱۵ شهریور ماه آغاز و تا پایان برداشت محصولات تابستانه نظیر ذرت دانه ای، ذرت علوفه ای، چغندر قند، خربزه، گوجه فرنگی و کلزا ادامه می یابد. در واقع ۱۰۰ درصد از عملیات تهیه زمین در استان به صورت مکانیزه صورت می گیرد و دنباله بندهای به کار گرفته شده نیز شامل سه خیش، چهار خیش و پنج خیش می باشد.

انواع دستگاه های بکار گرفته شده در عملیات خاکورزی ثانویه شامل دیسک، گاو آهن پنجه غازی، لند لولر، روتواتور، مرز کش و نهرکن می باشد. عمده فعالیت خاکورزی اولیه توسط گاو آهن های برگرداندار انجام می شود و روشهای خاکورزی حفاظتی و کم خاکورزی کمتر مورد استفاده قرار می گیرد.

در حدود ۶۰ درصد از مزارع گندم استان قزوین به دلیل شخم به موقع فقط با یک بار عملیات دیسک کلوخه های درشت در مزرعه از بین رفته، در حالیکه در ۴۰ درصد از مزارع به دلیل فرسوده بودن ادوات کشاورزی سرعت عمل پایین بوده و همین امر موجب گردیده است سیاست که عملیات دیسک در سه مرحله انجام شود. برای کاهش عملیات ماشینی در مزارع و خاکورزی به موقع پیشنهاد استفاده از دستگاه سیکلوتیلر گردید. در حال حاضر حدود ۱۵ دستگاه وارداتی سیکلوتیلر در استان موجود است. در حدود ۱۰۰ درصد مزارع آبی استان پس از عملیات شخم با گاو آهن یک طرفه، عملیات لولر یا تسطیح اراضی انجام می گیرد. و لیکن حدود ۲۰-۱۵ هزار هکتار از مزارع گندم آبی استان که عملیات شخم به موقع با گاو آهن دوطرفه انجام می دهند، فقط با یک بار لولر زدن عملیات تسطیح مزرعه را انجام می دهند. تاریخ انجام عملیات خاکورزی ثانویه از اواخر شهریور ماه تا اواسط آبان ماه می باشد. در مزارعی که امکان تسطیح آنها با ادوات ساده وجود ندارد، با پرداخت یارانه ۷۰ درصد سهم دولت و ۳۰ درصد سهم کشاورز، عملیات تسطیح سنگین با همکاری کارشناسان بخش آب و خاک در حال اجرا می باشد.

عملیات کاشت مزارع

سطح کشت سال جاری با ردیفکار آبی ۱۷۷۴۱ هکتار، کشت با کمینات ۱۰۵۸ هکتار و ۵۰۴۵۰ هکتار با سایر ادوات از قبیل استفاده از سانتریفوژ سپس عملیات دیسک، فاروئر و یا به صورت کرتی کشت می گردد. به دلیل بارشهای مکرر در برخی مناطق

به ناچار گندمکاران اقدام به کشت با سانتریفوژ و اجرای عملیات دیسک و در صورت امکان فاروئر می نمایند. تاریخ کشت گندم در استان با توجه به دارا بودن مناطق سرد از ۱۵ مهر از منطقه تاکستان آغاز و تا اواسط آذر ماه ادامه می یابد که این تاریخ بسته به نوع رقم کشت شده متفاوت می شود. به طور مثال گندم زرین از اواخر مهر ماه لغایت ۱۵ آبان کشت و سبز می گردد ولی در کشتهای تأخیری سعی می شود از ارقام پیشتاز، شیراز، و در نهایت از رقم کویر استفاده شود.

میزان بذر ارقام گندم آبی و دیم توزیع شده و مانده در انبار استان قزوین در شروع سال زراعی ۸۶-۸۵ (واحد: تن)

رقم	آبی	دیم
گواهی شده	میزان بذر توزیعی	۳۷۲۹/۸۸۶
	میزان بذر مانده	۲۵۹/۳۶۷
مادری	میزان بذر توزیعی	۶۵۶/۶۶
	میزان بذر مانده	۵۷/۸۳۷

وضعیت آب و هوایی استان قزوین در شروع سال زراعی ۸۶-۸۵

تاریخ	دما (درجه سانتیگراد)		جمع بارندگی از اول سال زراعی
	حداقل	حداکثر	
اوایل مهر ماه	۱۰	۲۸	-
اواسط مهر ماه	۱۱	۲۵	-
اواخر مهر ماه	۱۰	۲۲	۳۲ میلیمتر
اوایل آبان ماه	۱۰	۲۲	۵۷ میلیمتر
اواسط آبان ماه	۷	۱۷	۷۵ میلیمتر
اواخر آبان ماه	۶	۱۵	۸۴ میلیمتر

تا کنون حدود ۱۲۵۶۶ هکتار با علفهای هرز پهن برگ و ۳۹۰۰ هکتار با علفهای هرز نازک برگ و ۲۱۹۳۰ هکتار به طور توأم با علفهای هرز مبارزه شده است. حداقل تراکم علفهای هرز در مزارع گندم یک و حداکثر ۳۵ عدد در متر مربع است. سموم مورد استفاده در مبارزه شیمیایی با علفهای هرز نیز شامل تایپک، گرانستار، آپروس، توفوردی، پوماسوپر و شوالیه بوده است. سطح مبارزه با سن گندم در سال زراعی جاری حدود ۶۶۹۰۰ هکتار در استان گزارش شده است که از این میزان ۴۳۷۸۰ هکتار مبارزه با پوره بوده است.

بیشترین مصرف کودهای شیمیایی در ارتباط با دو نوع کود ازته و فسفات بوده است. در این میان علیرغم توصیه های کارشناسی در رابطه با میزان مصرف کودهای سبز و دامی، متأسفانه درصد قابل توجهی از کودهای دامی تولیدی استان به سایر استانهای کشور ارسال می گردد. معهدا در مناطقی که محدودیت زمین وجود ندارد، کشاورزان اقدام به رعایت آیش و تناوب و همچنین برگرداندن بقایای گیاهی به خاک می نمایند و با مصرف یک کیسه کود ازته در هکتار و انجام آبیاری در تسریع روند تجزیه آن اقدام می نمایند. در قسمتهایی از مزارع نیز اقدام به استفاده از کودهای بارور ۲ جهت آزاد سازی فسفات در چند سال اخیر شده است که نتایج قابل قبولی به همراه داشته است.

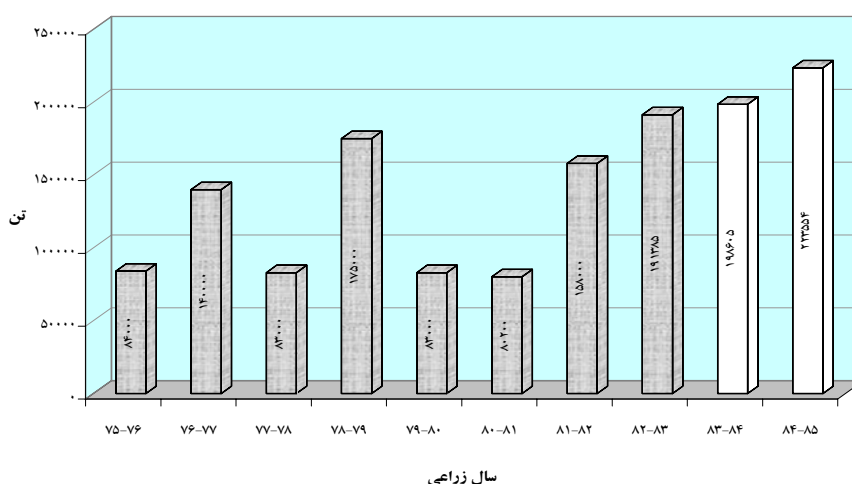
توصیه کودی کمیته تغذیه گیاهی استان به طور متوسط به ازای هر هکتار

میزان مصرف در هکتار	گندم دیم	میزان مصرف در هکتار	گندم آبی
۵۰ کیلو گرم	کود ماکروی کامل	۱۵۰ کیلو گرم	کود فسفات
۵۰ کیلو گرم	کود ازته	۲۰۰ کیلو گرم	کود ازته
		۵۰ کیلو گرم	کود پتاسه

این میزان توصیه کودی با توجه به اختصاص ۲۱۰ کیلوگرم از هر دو نوع کود ازته و فسفات توسط سهمیه های وزارت متبوعه به استان، بیانگر کمبود کودهای مذکور در استان می باشد که این امر مانع از استفاده مناسب از کود در زمان توصیه شده و متناسب با مراحل فنولوژی گیاه می باشد. لذا تأمین کود مورد نیاز مزارع آبی و دیم قبل از رسیدن به زمان اوج مصرف برای دستیابی به عملکرد کمی و کیفی مناسب ضروری به نظر می رسد.

برداشت گندم استان از اوایل تیر ماه آغاز و تا اواخر مرداد ماه ادامه می یابد که در سال زراعی جاری این امر با توجه به تاخیر کشت برخی مزارع به دلیل بارندگی های شدید پاییزه، با تأخیر یک هفته ای همراه خواهد بود. تعداد کمباینهای مهاجر و بومی مشغول در امر برداشت حدود ۴۵۰ دستگاه و دروگرها نیز حدود ۳۹۰ دستگاه می باشد.

میزان خرید دهساله گندم استان قزوین (۱۳۸۵----۱۳۷۶)

سال زراعی ۸۵-۸۶ با وضعیت آب و هوایی متفاوتی نسبت به سال قبل و میزان بارندگی بالاتری همراه بود. میانگین بارندگی سالیانه (طی ۳۰ سال گذشته، از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۴) برابر ۲۳۴٫۱ میلی متر بوده است. میزان بارندگی سال زراعی جاری استان حدود ۳۶۰ میلیمتر گزارش شده که نسبت به سال مشابه حدود ۴۶ میلیمتر افزایش نشان می دهد.

اگر چه در سال زراعی ۸۵-۸۶ به دلیل بارندگیهای زود هنگام خصوصاً در زمان کشت (ماههای مهر و آبان)، حدود ۲۳۰۰۰ هکتار از مزارع گندم آبی استان و ۱۴۰۰۰ هکتار از مزارع گندم دیم با تأخیر کشت گردید، وجود سرماهای زودرس پاییزه به نوعی مؤثر مانع از رشد مطلوب و پنجه زنی در فصل پاییز گردید، و خلاصه اینکه بارش تگرگ خصوصاً در قسمت غرب استان در سطحی معادل ۲۰۰۰۰ هکتار از مزارع آبی و دیم که خسارت آن بین ۲۰ تا ۱۰۰ درصد متغیر می باشد، پیش بینی می شود در سال زراعی ۸۵-۸۶ آن قسمت از مناطقی که از نعمت بارندگی سالیانه با پراکنش مناسب به نحو مؤثری برخوردار بوده از عملکرد مناسب تری برخوردار باشند.